

Skötselplan för naturreservatet Svarta hål i Vetlanda kommun

Syfte med områdesskyddet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett stort och ovanligt orört myr- och skogsområde med vildmarkskaraktär.
- bevara och utveckla en talldominerad barnaturskog.
- bevara och skapa förutsättningar för de arter som är knutna till skog-myrmosaiker.
- bevara de listade habitaterna enligt EU:s art- och habitatdirektiv i gynnsamt tillstånd.

Beskrivning av området

Administrativa data

Objektnamn	Svarta hål
Skyddsform	naturreservat
Beslut om Natura 2000	regeringsbeslut finns för del av området (SE0310510)
IUCN-kategori	Ia – Strikt naturreservat
Miljömål	Myllrande våtmarker och Levande skogar
Län	Jönköping
Kommun	Vetlanda
Socken	Korsberga
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets ostdel (13)
Karta	fastighetskarta: 5F9c, 5F9d terrängkarta: 5F NV
Lägesbeskrivning	9 km SO Korsberga kyrka
Fastigheter	delar Herrstenstorp 1:14, 1:17 och 1:18
Markägarkategori	enskilda
Gräns	se karta, bilaga 1. Gränsen är inmätt av Lantmäteriet.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län
Areal	118 ha

Markslag

Skogsmark	73,5 ha
Våtmark	42 ha
Vatten	2,5 ha

<i>Naturtyper</i>		<i>Natura 2000-habitat</i>	
Talldominerad barrskog	30 ha	Västlig taiga (9010)	37 ha
Barrblandskog	7 ha		
Talldominerad gallrings- och röjningsskog	32,5 ha		
Tallmosse	33 ha	Skogbevuxen myr (91D0)	33 ha
Myr	13 ha	Öppen mosse (7140)	13 ha
Vatten	2,5 ha	Dystrofa sjöar och småvatten (3160)	2,5 ha

Topografi, geologi och hydrologi m.m.

Naturreservatet Svarta hål ligger på en berggrundsplatå, Skäftefallsplatån, i södra delen av Vetlanda kommun, nära länsgränsen mot Kronobergs län. Naturreservatet ligger mellan 275 och 300 m ö h. Svarta hål utgör tillsammans med det närbelägna naturreservatet Stora och Lilla Fly (knappt 2 km norrut) värdefulla skogs-myrmosaiker inom Skäftefallsplatån och bidrar till platåns vildmarkskaraktär.

Skäftefallsplatån har välutbildade skurdalar (glacifluviala kanjoner) och glacifluviala grusavlagringar. Området uppe på platån karakteriseras av en småbruten berggrundsytta med ett tunt täcke av morän. En av platåns mindre skuror utgörs av Svarta hål.

Skuran Svarta hål är en direkt fortsättning av det isälvsstråk som sträcker sig genom Skäftefalls håla. Svarta hål kan närmast betraktas som en erosionszon i isälvsstråket där detta passerar ett höjdområde. Skuran omges av omfattande kalspolningar. Av ytterligare intresse är de småformer (glaciala eller fluviala) i fast berg som finns i och runt Svarta hål.

Myrmarken, som kallas Tranhalsa Fly, karakteriseras av en mosaik av mosseytor, kärrytter och små tjärnar. Ytan är också starkt bruten av flacka fastmarksholmar. Myrens många tjärnar vittnar om att området tidigare bestått av en serie småsjöar som efter hand vuxit igen. I den västra delen av myren ligger gölen Svarta hål och i den östra delen Tranhalsagölen och Trelleborgagölen. I mitten av området ligger fastmarksholmen Tassö. Svarta hål ligger inom Emåns avrinningsområde och Gårdvedaåns delavrinningsområde. Området avvattnas söderut till Älgaskruvsjön.

Historik och markanvändning

Områdets äldre naturskogsliknande skog i västra delen bär inga nämnvärda spår av skogsbruksåtgärder. Myrmarken är opåverkad av diken inom reservatsområdet. Hela området har vildmarkskaraktär, även om fastmarksholmarna och skogen i östra och nordöstra delen har påverkats av modernt skogsbruk.

Gölen Svarta hål används för andjakt. Utplantering och utfodring av änder har skett. Kring sjön finns jaktorn och söder om sjön en jaktstuga och utfodringsanordning.

Växt- och djurliv

Mosseytorna är av torr rismossetyp och är till större delen täckt av lågvuxen tallskog. Delar av myren är mer skogbeväxt. På torrträd på myren finns rikligt med knappåslavar. I fältskiktet förekommer förutom ljung, tuvull och olika bärris även dvärgbjörk och skvattram i små bestånd. I bottenskiktet dominerar vitmossor, med väggmossa, kvastmossa och renlavar i torrare lägen. Kärrytorna avdelar mosseytorna i form av breda drag. Det finns också en stor andel mader runt de igenväxande tjärnarna. Kärren är av fattig typ med starr och vitmossor. Bland starrarterna dominerar flaskstarr och dystarr och bottenskiktet utgörs till största delen av vitmossan *Sphagnum fallax*. Några av kärrytorna karakteriseras av stora mängder ängsull. Gölarna omges av dystarr och ute i vattnet växer gul och vit näckros. I Svarta håll, gölen i nordvästra delen, täcks ytan av flytande mattor av vitmossarten *Sphagnum cuspidatum*.

Skogsmarken varierar från torra hållmarker till friska marker med inslag av lövträd. Stora delar av skogen är äldre än 100 år, och med tallar som är uppåt 300 år gamla. Skogen är talldominerad. Förekomsten av gamla lågor och torrakor är större än i normalt skött skogsmark. På några träd finns märken efter tidigare skogsbrand, så kallade brandljud. På hållmarkerna växer låga knotiga tallar av mycket hög ålder. I övergångszonerna mellan myren och fastmarksöarna finns sumpskog med större andel död ved i olika förmultningsstadier. Här växer rikligt med vedsvampar, bl a klibbticka.

Lav- och mossfloran i området har inte detaljinventerats men vissa arter som hittats visar på en lång skoglig kontinuitet med ett stabilt lokalklimat. Exempel på områdets arter är lunglav (*Lobaria pulmonaria*), talltagel (*Bryoria fremontii*) och garnlav (*Alectoria sarmentosa*). I hela området finns branter med lutningar i alla vädersträck. Detta ger ett helt spektra av olika mikroklimat från riktigt varma solexponerade ytor till mörka fuktiga lokaler.

Området är rikt på vilt och hyser bland annat en tjäderspelplats. Trana och fiskgjuse observeras regelbundet.

Uppgifter om noterade förekomster av signalarter, rödlistade arter och arter i EU:s fågeldirektiv finns samlade i bilaga 2B.

Friluftsliv

Det finns idag inga leder eller andra anordningar för friluftslivet i området.

Bebyggelse och anläggningar

Det finns en jaktstuga söder om Svarta håll.

Dokumentation

Fornlämningsregistret. Riksantikvarieämbetet.
Länsstyrelsen i Jönköpings län. Databas över hotade arter.
Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1995. Natur i Jönköpings län.
Länsstyrelsen i Jönköpings län. Registerblad NRO06071.
Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotopsbeskrivningar.

Mål och föreskrifter för skötsel av reservatet

Övergripande mål med skötseln

Syftet med naturvårdsförvaltningen är att området ska bibehålla sin vildmarkskaraktär, vilket innebär för skötseln att det huvudsakligen ska lämnas för fri utveckling. Föryngringsytor och gallringsskog sköts på ett sätt som påskyndar utvecklingen av naturvärden, för att på sikt komplettera den äldre skogen. Naturvårdsinriktade skötselåtgärder kan även utföras i den äldre skogen om detta behövs för att bevara naturvärdena.

För att inte förta området vildmarkskaraktär ska det i första hand inte anläggas några anordningar för friluftslivet.

Brandpolicy

För uppkomna bränder inom reservatet ska släckningen om möjligt inriktas på att förhindra spridning till omgivande mark.

Generella riktlinjer och åtgärder

Eventuella skötselåtgärder ska utföras så att de lämnar så lite spår som möjligt (t.ex. inga körskador) och hänsyn ska tas till myrmark m.m.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Området delas in i fyra skötselområden – skog på fastmark, skogbevuxen myr, öppen myr och vatten. Skötselområdenas läge framgår av karta, bilaga 2A.

Skötselområde 1 – Skog på fastmark

Naturtyp:	Tallskog	30 ha
	Barrblandskog	7 ha
	Talldominerad röjnings- och gallringsskog (10-70 år)	32,5 ha
Natura 2000:	Västlig taiga (9010)	37 ha

Skog på fastmark domineras av gammal talldominerad skog. Huvuddelen av skogen i området är mer än 100 år, många tallar uppåt 300 år. Yngre barrdominerad skog finns i nordöstra och östra delen bland annat på Tassö och väster om Trelleborgagölen.

Bevarandemål ¹

- Utbredningen av naturskogsartad barrskog (västlig taiga) ska vara minst 37 ha och öka till minst 69 ha. Skogen ska hysa en artrikedom av mossor, lavar, svampar och vedskalbaggar knutna till naturskogsartad barrblandskog.
- Minst 70 % av områdets virkesförråd ska bestå av tall.

¹ Bevarandemål anges för att mäta och följa upp den biologiska kvaliteten. Ett problem är att det i många fall saknas bra kunskapsunderlag för vad som är god biologisk kvalitet. Ny kunskap kan medföra att de uppsatta målnivåerna ändras. Avvikelse från uppsatta bevarandemål behöver inte resultera i omedelbara skötselåtgärder.

- Död ved ska förekomma med minst 30 m³/ha (lågor och torrträd, diameter >10 cm), varav minst 3 m³/ha utgörs av grova lågor och torrträd (diameter > 25 cm).
- Det skall finnas tillräcklig föryngring av tall. Med tillräckligt menas så mycket att inslaget av tall inte förväntas minska i området.

Skötselåtgärder

- I tallplanteringarna inom *delområde 1A* (40-70 år gammal tall) görs senast 2020 en avverkning. Avverkningen görs så att bestånden ser oregelbundna ut. Enstaka grövre träd av i första hand tall och löv kan frihuggas och luckor huggs ut. Av det som avverkas lämnas ca 5m³sk till liggande död ved (av de grövsta avverkade träden) och eventuell resterande del forslas ut, om detta är möjligt utan att skada naturvärden i kringliggande bestånd eller skada omkringliggande myrmark. Vid behov kan stående död ved skapas. Den stora, före detta naturminnesmärkta, tallen sydväst om Trelleborgagölen friställs. Inom det 70-åriga tallbeståndet (på västra delen av Tassö) kan viss plockhuggning av framförallt gran ske.
- I de 10-30-åriga barrbestånden inom *delområde 1B* görs senast 2010 en avverkning liknande den inom *delområde 1A*. Tall gynnas framför gran. Om behov finns kan ytterligare en avverkning inom *delområde 1B* göras, åtgärderna genomförs på samma sätt som tidigare åtgärder.

Skötselområde 2 – skogbevuxen myr

33 ha

Naturtyp:	Tallsumpskog	33 ha
Natura 2000:	Skogbevuxen myr (91D0)	33 ha

Stora delar av myrmarken är tallbevuxen. Myrmarken är opåverkad av dikning.

*Bevarandemål*¹

- Utbredningen av skogbevuxen (91D0) ska vara minst 33 ha.
- Död ved ska förekomma med minst 15 m³/ha (lågor och torrträd, diameter >10 cm).
- Hydrologin ska vara naturlig och opåverkad.

Skötselåtgärder

- Inga.

Skötselområde 3 – öppen myr

13 ha

Naturtyp:	Öppen mosse	13 ha
Natura 2000:	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140)	13 ha

Främst kring gölarna, men även genom den skogbevuxna myrmarken finns stråk med öppen myrmark. Kring gölarna utgörs detta framför allt av gungflyn.

*Bevarandemål*¹

- Utbredningen av öppna, svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140) ska vara minst 13 ha.
- Hydrologin ska vara naturlig och opåverkad.

Skötselåtgärder

- Inga.

Skötselområde 4 – vatten

2,5 ha

Naturtyp: Dystrof sjö

2,5 ha

Natura 2000: Dystrofa sjöar och småvatten (3160)

2,5 ha

Inom reservatet finns två större gölar, Svarta hål och Tranhalsagölen. I reservatets östra kant ingår en del av Trelleborgagölen. Därutöver finns ett antal små gölar.

*Bevarandemål*¹

- Utbredningen av dystrofa sjöar och småvatten (3160) ska vara 2,5 ha.

Skötselåtgärder

- Inga.

Friluftsliv och gränser

Målsättningen med området är att bevara vildmarkskaraktären. Det bedöms därför inte prioriterat att till och börja med anlägga leder m.m. för friluftslivet. Ytterligare ett skäl är att Svarta hål endast ligger 2 km från naturreservatet Stora och Lilla fly, där det finns parkeringsplats och vandringsleder.

Bevarandemål

- Det ska finnas två informationstavlor i anslutning till reservatsgränsen.
- Naturreservatets gräns ska vara markerad enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Skötselåtgärder

- Informationstavlorna ska innehålla information om reservatets naturvärden och reservatsföreskrifter, samt en karta. Ungefärlig placering enligt karta, bilaga 2A.
- Naturreservatets gräns ska vara markerad senast ett år efter att beslutet vunnit laga kraft.

Dokumentation och uppföljning

Alla skötselåtgärder som utförs inom reservatet ska dokumenteras, skriftligt och med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

En fördjupad uppföljning av reservatets värden (natur- och friluftslivs- värden) och de uppsatta bevarandemålen ska ske. Bevarandemålen behöver kompletteras på artnivå. Uppföljningen ska ske enligt metoder och tidplaner för gällande uppföljningsprogram, vilket för närvarande innebär att uppföljning ska ske inom ramen för de nationella Basinventerings- och Uppföljningsprojekten.

En grundläggande inventering av fågellivet och kryptogamer i Svarta Hål ska göras. Utifrån det resultatet bör ett antal arter väljas för kontinuerlig uppföljning. Uppföljning av enskilda arter kan därefter göras med tätare intervall än totalinventeringar av fågellivet och kryptogamer.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när tillsynen eller uppföljningen indikerar att behov finns.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder samt finansiering

<i>Åtgärd</i>	<i>Var</i>	<i>När / intervall</i>	<i>Prioritet</i>	<i>Finansiering</i>
Gränsmarkering	Yttergräns	Inom ett år efter att detta beslut har vunnit laga kraft	1	Reservatsanslag
Ta fram och sätta upp informationsskylt	Enligt karta, bilaga 2A	Inom ett år efter att detta beslut har vunnit laga kraft	1	Reservatsanslag
Luckhuggning och frihuggning av tall och lövträd	1A	Senast 2020	2	Reservatsanslag
Luckhuggning och frihuggning av tall och lövträd	1B	Senast 2010	2	Reservatsanslag
Uppföljning av bevarandemål	Hela reservatet	Enligt tidsplan för Basinventerings- och Uppföljningsprojekten	1	Projektmedel

Prioritering av föreslagna åtgärder och intervall för genomförande.

(1) högsta prioritet, (2) hög prioritet, (3) lägre prioritet

Bilagor

- 2a Skötselplankarta
- 2b Artlista